

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Rozdział:

Okoniewski Witold: Wpływ ustawodawstwa finansowo-rolnego na uzdrowienie gospodarcze rolnictwa województwa poznańskiego

Źródło:

Zjazd Działaczy Gospodarczych i Społecznych Województwa Poznańskiego :
zwołany przez B.B.W.R. : Poznań, 7 i 8 października 1933 r. Poznań, Rada
Wojewódzka Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, [1934], strony 30-44

Rozdział udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Inż. Witold Okoniewski.

WPLYW USTAWODAWSTWA FINANSOWO-ROLNEGO NA UZRDROWIENIE GOSPODARCZE ROLNICTWA WOJEWÓDZTWA POZNAŃSKIEGO.

Rolnictwo Wielkopolski przedstawia dla życia gospodarczego Polski bardzo poważne znaczenie, dzięki wysokiej kulturze ziemi, intensywniej uprawie roli i wysokiemu uprzemysłowieniu warsztatów rolnych; posiada ono najwyższą produkcję w stosunku do zaludnienia oraz najwyższą wydajność gleby.

Zrozumiałem więc jest dla wszystkich, że kryzys gospodarczy, który od szeregu lat przeżywa świat cały, oddziałując na Polskę wywarł największy wpływ ujemny na rolnictwo Wielkopolski, jako najbardziej intensywnie prowadzone.

Intensywna produkcja, wysoka kultura ziemi wymagają wielkich nakładów i poważnych kapitałów obrotowych. Kryzys gospodarczy, podcinając poziom cen ziemiopłodów, stworzył dysproporcję pomiędzy nakładem kosztów produkcji a uzyskanym dochodem i w konsekwencji postawił rolnictwo wielkopolskie w bardzo ciężkie położenie.

Łatwość otrzymywania kredytów w okresie dobrej konjunktury, kiedy gospodarowano pod hasłem wzmożenia nakładów gospodarczych, jak również niepowstrzymanie w porę procesu intensyfikacji na początku kryzysu, stworzyło niezmiernie uciążliwe obciążenie rolnictwa, tak że dla większości rolników spłata procentów względnie rat kredytów długoterminowych stała się trudną do urzeczywistnienia. Zabrakło funduszy na opłacenie kosztów zadłużenia rolniczego, na zwrot kapitałów obrotowych, nie mówiąc wcale o częściowej chociaż spłacie długu, nie starczyło na opłatę podatków, ciężarów socjalnych, a w wielu wypadkach na opłacenie robocizny.

W konsekwencji niemożności wypełnienia zaciągniętych zobowiązań stanęło przed nami widmo licznych egzekucyj na gospodarstwach

wiejskich, które spowodowałyby masową podaż ziemi, a wobec braku odpowiednich nabywców znaczne obniżenie cen ziemi, co przekreśliłoby wartość zabezpieczenia w tych wszystkich wypadkach, gdzie rolnik jeszcze gospodarować może.

Niebezpieczeństwo to, grożące wstrząsami życia gospodarczego Polski zrozumiał Rząd i przystąpił do wydania rozporządzeń i ustaw, mających za zadanie: ochronę rolnika przed niewłaściwą egzekucją, zmniejszenie kosztów obsługi zadłużenia rolniczego, jak również uzdrowienie zagrożonego gospodarstwa wiejskiego.

Przypadło mi dzisiaj zadanie referować Panom o wpływie na uzdrowienie gospodarcze rolnictwa województwa Poznańskiego wspomnianych ustaw, znanych ogólnie pod nazwą ustawodawstwa finansowo-rolnego, chciałbym w skrócie przejść wszelkie ustawy, które tutaj odgrywają rolę, dzieląc je na wspomniane 3 grupy — to jest ustawy antyegzekucyjne, ustawy zmniejszające koszt obsługi zadłużenia rolniczego i wreszcie ustawy, ułatwiające wysanowanie danego warsztatu rolnego.

Gwałtownie szerzącym się sprzedażom licytacyjnym gospodarstw rolnych położyła kres ustawa z dnia 25 lutego 1932 r. o zmianie niektórych przepisów ustaw o przetargu przymusowym, zawierająca postanowienia, że nieruchomości nie mogą być sprzedane poniżej $\frac{2}{3}$ szacunku, ruchomości zaś poniżej $\frac{1}{2}$ szacunku. Dalszem zabezpieczeniem jest ustawa z dnia 7 marca 1932 r. o ulgach w egzekucji sądowej przeciw gospodarzom rolnym, która umożliwia rolnikom ubieganie się o odroczenie już wyznaczonych licytacji na jeden rok gospodarczy a zarazem prowadzenie przymusowego zarządu gospodarstwa rolnego przez samego dłużnika, powierzając nadzór sądowy organizacjom rolniczym, za które uważać należy przede wszystkim komitety do spraw finansowo-rolnych, które równocześnie powstały na mocy uchwały Rady Ministrów, a o działalności których będziemy mówić później. Ustawa ta następnie rozszerza ilość przedmiotów, wyłączonych z pod egzekucji, a mianowicie zwalnia z pod egzekucji pretensje rolników z tytułu świadczeń w naturze jak: otręby, wytloki, wywar i inne odpadki, otrzymane z przerobu produktów rolnych w zakładach przemysłu rolnego. Dotychczas z pod egzekucji zwolnione były tylko nieruchomości z przeznaczenia, które uzupełniła ustawa z dnia 21 czerwca 1932 r. w sprawie uchylenia egzekucji z płodów na pniu, które to egzekucje były szczególnie dotkliwe według ustawodawstwa, obowiązującego na terenie naszego województwa. Postępowanie egze-

kucyjne władz skarbowych zostało unormowane ustawami z dnia 1 marca 1932 r. o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe, oraz postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1932 r. Ustawami powyższymi zostały egzekucje administracyjne skoncentrowane przy władzach skarbowych i od ich postępowania uzależnione.

Sprawy zaległości podatkowych w rolnictwie, uregulowała ustawa z dnia 10 marca 1932 r. o spłacie zaległości podatkowych, udzielając pełnomocnictwa do udzielenia ulg Ministrowi Skarbu, który w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, wydał rozporządzenie z dnia 15 marca 1932 r. o ulgach w spłacie zaległości podatkowych rolników, powstałych przed dniem 1 października 1931 r. z tytułu podatku gruntowego, dochodowego, majątkowego i spadkowego wraz z dodatkami państwowymi i komunalnymi. Spłata tych zaległości została odroczone do dnia 15 sierpnia 1933 r. przy równoczesnym skreśleniu odsetek za zwłokę w czasie odroczenia. W obecnej chwili, uchwałą Rady Ministrów, zdecydowano spłatę zaległości powyższych rozłożyć na 4 względnie 10 lat. Oczekujemy rozporządzenia wykonawczego, przyczem zaznaczyć należy, że Wielkopolska Izba Skarbowa wydała urzędowi skarbowym polecenie nie egzekwowania wspomnianych zaległości wobec mającego się ukazać nowego rozporządzenia.

Pierwszą grupę ustaw, mających głównie na celu niedopuszczenie do szkodliwych tak dla rolników jak i wierzycieli niewłaściwych egzekucyj — zamyka rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o zapobieganiu skutkom trudności płatniczych w rolnictwie, krótko nazywane rozporządzeniem o odroczeniu wypłat, które przewiduje możliwość uzyskania odroczenia wypłat na okres 1—2 lat gospodarczych, oraz zawarcia układu sądowego z wierzycielami, do którego rolnik przystępuje po okresie wytchnienia i przeprowadzenia reorganizacji w warstacie w kierunku przystosowania się do nowych warunków produkcji. Celem umożliwienia natychmiastowego uzyskania wstrzymania licytacji od chwili dokładnego zbadania wniosku zainteresowanej strony przez Sąd art. 12 wspomnianego rozporządzenia umożliwia Sądowi zabezpieczenie wniosku aż do ostatecznego jego załatwienia, postanowieniem zarządzającym wstrzymanie wyznaczonej już sprzedaży nieruchomości i ruchomości dłużnika.

Również rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 sierpnia o utworzeniu urzędów rozjemczych dla spraw kredytowych małej własności rolnej jak również ustawa z dnia 28 marca 1933 r.

o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich, zawiera w paragrafie 28 postanowienie, że urząd rozjemczy ma prawo zabezpieczyć wniosek postanowieniem zawieszającym postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi.

Wśród ustaw i rozporządzeń Prezydenta, zdążających do zmniejszenia w pierwszej linii kosztów obsługi zadłużenia rolniczego, należy rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o pierwszeństwie hipotecznem i konwersji zaległości od pożyczek instytucji kredytu długoterminowego, umożliwiające dopisanie zaległych rat i procentów od pożyczek powstałych przed 29 października 1932 r. do pierwszego długu, z pierwszeństwem hipotecznem. Instytucje mogą skonwertować zaległości te całkowicie lub częściowo na pożyczkę długoterminową, co do warunków, odpowiadającą tej pożyczce, z jakiej powstała zaległość. Ustawa z dnia 20 grudnia 1932 r. o obniżeniu oprocentowania i przedłużeniu okresu umarzania wierzytelności długoterminowych, zabezpieczających listy zastawne i obligacje, oraz trzy rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy Ministra Skarbu z dnia 6 lutego 1933 r. obniżają procenta od wierzytelności hipotecznych, istniejących w dniu 1 stycznia 1933 r., na których oparte są listy zastawne i obligacje do $4\frac{1}{2}\%$ rocznie, o ile przekraczały 5% ; okres umorzenia przedłużono do lat 55 ze wstrzymaniem amortyzacji przez 3 lata. Dla listów zastawnych, wypuszczonych przez banki hipoteczne, ustanowiono 33-letni okres umorzenia z 3-letnią karencją, po-
zatem przewidziane są inne wyjątki, wymienione w rozporządzeniach wykonawczych.

Ustawa z dnia 29 marca 1933 r. o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych dotyczy wierzytelności hipotecznych zwykłych i gruntowych, przeważnie prywatnych, powstałych przed dniem 1 stycznia 1933 r., wyłączając jednak z mocy swego działania instytucje kredytu zorganizowanego, jak również instytucje ubezpieczeniowe, mające siedzibę w kraju. Odsetki od powyższych wierzytelności, poczynając z dniem 1 kwietnia 1933 r. obniżone zostały do 6% w stosunku rocznym, a spłata kapitału wstrzymana do 1 października 1934 r. Jeżeli jednak dłużnik zalega z zapłatą bieżących odsetek, należnych za czas od 1 kwietnia 1933 r. dłużej niż 3 miesiące, wierzyciel może przedterminowo wypowiedzieć kapitał, natomiast zaległe odsetki mogą być odroczone przez Urzędy Rozjemcze.

W zakresie kredytu krótkoterminowego uregulowano sprawy oprocentowania i terminu spłaty, o ile dotyczy wierzytelności prywatnych, to znaczy nie pochodzących z instytucyj kredytowych, ustawą o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich, najpierw rozporządzeniem Prezydenta R. P. z dnia 23 sierpnia 1932 r. dla małej własności rolnej do 50 ha obszaru, a następnie wobec wykazania dużych wyników wspomnianą już ustawą z dnia 28 marca 1933 r. dla własności rolnej dowolnego obszaru. Urzędy rozjemcze mogą obecnie obniżyć oprocentowanie wierzytelności do 4½%, przy równoczesnem rozłożeniu spłaty długu do 7 lat, w działach rodzinnych do 12 lat z możliwością zawieszenia spłaty długu na 2 lata. Ponadto mogą urzędy rozjemcze obniżyć czynsz dzierżawny na okres 2-letni a nawet rozwiązać przedterminowo umowę dzierżawną, o ile zachodzi konieczność parcelacji oddłużeniowej. Do zakresu działania urzędów rozjemczych należy również walka z lichwą. Sprawę wysokości stopy procentowej dopuszczalnej w obrachunkach między osobami prywatnemi, ustala rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 23 sierpnia 1932 r. Z dniem 21 listopada 1932 r. stopę dozwoloną obniżono do 12%.

Z pod zakresu działania urzędów rozjemczych wyjęto jednak prócz wierzytelności Skarbu Państwa, samorządów, robocizny oraz instytucyj ubezpieczeń społecznych również kredyt zorganizowany. Jako ustawę oddłużeniową należy uważać również wspomnianą już ustawę o zapobieganiu trudnościom płatniczym w rolnictwie, szczególnie w części drugiej, dotyczącej postępowania układowego, dopuszczającej obniżenie długu. Sprawę zadłużenia rolniczego w instytucjach kredytowych, reguluje ustawa z dnia 24 marca 1933 r. o ułatwieniach dla instytucyj kredytowych, przyznających dłużnikom ulgi w zakresie wierzytelności rolniczych wraz z rozporządzeniem wykonawczem Ministra Skarbu z dnia 26 czerwca 1933 r. o zasadach udzielania pomocy instytucjom, zawierającym układy z dłużnikami w zakresie wierzytelności rolniczych, która przewiduje pomoc dla instytucyj kredytowych ze strony Skarbu Państwa, za pośrednictwem ad hoc utworzonego Banku Akceptacyjnego w wysokości 75 milionów złotych, przeznaczonych na pokrycie 50% strat, poniesionych przez daną instytucję lub przedsiębiorstwo na wierzytelnościach rolniczych. Pomoc Skarbu Państwa jest przeznaczona dla tych instytucyj kredytowych, które posiadają conajmniej 10% wierzytelności rolniczych, oraz zawrą dobrowolne układy konwersyjne z dłużnikami. Układy konwersyjne

winni być zabezpieczone papierami wartościowymi względnie hipotekami, mieszczącemi się w 75% szacunku nieruchomości względnie innemi zabezpieczeniami, uznanemi przez Bank Akceptacyjny, otrzymując w zasadzie rozterminowanie długu na okres 7 lat, przy wstrzymaniu spłaty kapitału na 2 lata oraz obniżeniu oprocentowania, wysokość którego na okres pierwszych 2 lat ustalono na 6¼% w stosunku rocznym.

Jednakże cały szereg rolników będzie zmuszony, z powodu zbyt wielkiego zadłużenia, do odsprzedaży części swych obszarów, celem osiągnięcia uzdrowienia swego warsztatu produkcyjnego. Osobna grupa ustawodawstwa finansowo-rolnego ma na celu ułatwienie powyższej odsprzedaży, a główną jego podstawą jest ustawa z dnia 12 marca o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne, tak zwana lex Ludkiewicz. Parcelacja, odbywająca się po myśli ustawy lex Ludkiewicz nazywa się zgodnie z swym przeznaczeniem parcelacją oddłużeniową i zawiesza niektóre postanowienia ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 28 grudnia 1925 r. najbardziej krępujące swobodny obrót ziemią, lecz nie w drodze generalnego zarządzenia, lecz zgodnie z zasadniczą linią ustaw finansowo-rolnych, indywidualnie do każdej poszczególnej majątności, zależnie od stanu jej zadłużenia i od wyrażenia woli przez właściciela danego obiektu. Lex Ludkiewicz rozszerza grono nabywców ziemi z pośród osób silniejszych finansowo, znosi maksymalne normy nowo powstałych gospodarstw, umożliwia nabywanie ziemi wierzycielom hipotecznym, bez względu na ich kwalifikacje rolnicze, znosi natomiast ograniczenia co do wysokości cen, ogranicza zaś prawa służby folwarcznej oraz drobnych dzierżawców, obniża opłaty oraz upraszcza znacznie procedurę formalną. Osobne rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych ustala skład komisji, przewidzianej w ustawie o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, oraz rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 23 sierpnia 1932 r. w sprawie segregacji wierzytelności na nieruchomościach ziemskich, parcelowanych w celu spłaty uciążliwych zobowiązań, które umożliwia w wypadku niedojścia do skutku dobrowolnej segregacji, przymusową segregację wierzytelności hipotecznych, pomiędzy nowe parcele a nieparcelowaną część nieruchomości.

Celem sfinansowania parcelacji oddłużeniowej został uruchomiony przez Państwowy Bank Rolny długoterminowy kredyt, udzielany do 50% wartości ziemi i w postaci długoterminowych pożyczek

amortyzacyjnych na 40 lat po 4½% w listach zastawnych, które po myśli rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 30 marca 1933 r. będą przyjmowane na spłatę zaległości podatkowych, a w myśl rozporządzenia z dnia 9 marca 1933 r. będą przyjmowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego i Państwowy Bank Rolny po kursie 75 za 100 złotych nominalnych na spłatę zobowiązań z tytułu kredytów krótkoterminowych, zalegających lub sprolongowanych, oraz zaległości z tytułu pożyczek długoterminowych.

Główną charakterystyką polskiego ustawodawstwa finansowo-rolnego jest jego indywidualność, t. zn. że zastosowanie jego jest uzależnione od stanu finansowego rolnika. Jedynie wielka ustawa konwersyjna zadłużenia długoterminowego i ustawa, obniżająca oprocentowanie hipotek prywatnych mają generalne zastosowanie.

Wobec takiego założenia polskiego ustawodawstwa finansowo-rolnego stała się konieczną organizacja, którą powołano do życia pod nazwą „Centralnego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych” przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych w Warszawie. Odpowiednikami Centralnego Biura są we województwach — Wojewódzkie Komitety do Spraw Finansowo-Rolnych względnie ich Biura, a w powiatach Powiatowe Delegatury do Spraw Finansowo-Rolnych względnie ich sekretarze. Przewodniczącym Komitetu Wojewódzkiego jest p. Wojewoda, a Powiatowych Delegatur panowie starostowie. W skład Komitetów wchodzi przedstawiciele organizacji rolniczych, przemysłu i handlu, kredytu zorganizowanego, władz skarbowych i przedstawiciele sądownictwa. W wojew. poznańskim pracuje poza tem wyłonią z Wojew. Komitetu Komisja Wykonawcza pod przewodnictwem p. radcy Tuchołki.

Zadania wojewódzkich komitetów określiła uchwała Rady Ministrów jak następuje:

- a) rejestracja zadłużenia gospodarstw rolnych oraz kwalifikowanie tych gospodarstw według stanu zadłużenia i rentowności,
- b) współdziałanie z władzami oraz wszelkimi organizacjami i instytucjami na terenie województwa w kierunku realizowania zadań Centralnego Komitetu,
- c) wydawanie opinii dla Wojewody w sprawie przeprowadzenia parcelacji oddłużeniowej,
- d) wydawanie dla sądów opinii przy zastosowaniu ustaw, przynoszących w dobie kryzysu rolniczego ulgi dla gospodarstw rolnych,

- e) organizowanie służby biegłych dla władz sądowych i administracyjnych, o ile odpowiednie przepisy przewidują potrzebę zasięgnięcia opinii rzeczoznawców,
- f) ułatwianie sądom pełnienia funkcji, związanych z prowadzeniem nadzoru sądowego w rolnictwie, oraz wykonywanie tego nadzoru w czasie odroczenia wypłat i pertraktacyj układowych,
- g) współdziałanie przy układach wierzycieli i dłużników, dotyczących spłaty długów i zaległości,
- h) organizowanie sądów polubownych między zadłużonym rolnikiem a wierzycielami lub grupą wierzycieli,
- i) przygotowanie projektów sanacji gospodarstw rolnych na wniosek dłużnika, sądu lub wierzycieli,
- j) współpraca przy koordynowaniu akcji egzekucyjnej w stosunku do poszczególnych warsztatów rolnych,
- k) uświadamianie opinii publicznej na terenie województwa o treści przepisów, zawartych w ustawach, rozporządzeniach, instrukcjach i okólnikach, dotyczących działalności Centralnego Komitetu do Spraw Finansowo-Rolnych, oraz doradztwa w celu ułatwienia rolnikom korzystania z uprawnień, zawartych w odpowiednich przepisach.

Komitety do Spraw Finansowo-Rolnych są więc głównymi organami państwowej akcji zwalczania kryzysu rolnego i spełnić mają to zadanie z współudziałem czynnika społecznego.

Na podstawie dotychczasowej działalności Wojewódzkiego Komitetu względnie Biura do Spraw Finansowo-Rolnych jestem w możności Panom oświecić oddziaływanie i wpływ ustawodawstwa finansowo-rolnego na uzdrowienie życia gospodarczego województwa Wielkopolski. Należy zgóry zaznaczyć, że wpływ ustawodawstwa finansowo-rolnego uwypuklił się w pewnej linii w uspokojeniu rolników przez danie im możliwości oddania się trochę więcej, jak dotychczas, zagadnieniu produkcji i tak nieodzownemu przestawieniu produkcji i dostosowania jej do zmienionych warunków.

Ustawą, która okazała się pomimo oczekiwań bardzo dogodną dla rolnictwa województwa poznańskiego jest ustawa o urządach rozjemczych. Jak wiadomo, mamy wojewódzkie urzędy rozjemcze, w których kompetencji leży załatwianie spraw własności wiejskiej ponad 100 ha a następnie powiatowe urzędy rozjemcze, załatwiające sprawy wiejskiej własności poniżej 100 ha. Do Wojew. Urzędu Rozjemczego wpłynęło w czasie od 1 czerwca 1933 r. do 1 października br. 167 wniosków

przeciw 480 wierzycielom na ogólną kwotę przeszło 4,5 miliona złotych. Jak słyszymy, jest to liczba najwyższa w porównaniu z innemi województwami. Czem się to tłumaczy? Przy wprowadzeniu ustawy sądzono ogólnie, że rolnictwo wojew. poznańskiego, posiadając w przeważającej mierze krótkoterminowe zadłużenie w instytucjach kredytu zorganizowanego, które są jak wiadomo wyłączone z pod kompetencji urzędów rozjemczych, nie będzie mogło zbyt wiele spraw przed urzędem rozjemczym przeprowadzić. Okazuje się, że zapomnieliśmy o jednej właściwości tutejszego społeczeństwa, a mianowicie o pewnej dążności do uregulowania swych spraw, tak ze strony dłużnika jak i wierzycieli. Wiadomo dobrze, że wierzyciele rolnictwa są ściśle z niemi związani i tak samo są w ciężkiem położeniu, więc zmuszeni do dopominania się spłaty swych wierzytelności.

Bardzo nierównomiernie odzwierciadla się działanie urzędów rozjemczych w poszczególnych powiatach, załatwiających sprawy własności do 100 ha obszaru. Są powiaty jak Kępno, Mogilno, które wykazują od czasu powstania urzędów rozjemczych do 1 października, a więc przez 7 miesięcy urzędowania najwyższą ilość spraw, przekraczającą liczbę 800 na sumę około pół miliona złotych. Są natomiast powiaty, które przez 7 miesięcy otrzymały spraw niecałe 50, jak powiat Czarneków, a powiaty Żnin, Rawicz, Oborniki, Międzychód, Gostyń wykazują spraw poniżej 100. Ogółem po powiatach wniesiono około 6.000 spraw wartości 5 milionów złotych.

Rozpatrując działalność powiatowych urzędów rozjemczych, należy uświadomić sobie fakt ten, że wiadomym jest charakter tymczasowy ustawy o urzędach rozjemczych. Może niejednen wierzyciel liczy się z niedalekiem zawieszeniem działalności ustawy i nie nagli dłużnika do zapłaty. Dłużnik zaś nie odczuwa potrzeby wniesienia swej sprawy do Urzędu Rozjemczego. Chciałbym Panom zwrócić uwagę, że z punktu widzenia interesów rolnika odkładanie uregulowania sprawy w urzędach rozjemczych może stać się bardzo uciążliwe dla rolnika. Należy liczyć się rzeczywiście z zawieszeniem tej ustawy w przyszłym roku. Nieuregulowane sprawy staną się wówczas dla rolników w wysokim stopniu uciążliwe i narazić go mogą na utratę warsztatu swego.

Z drugiej strony wiemy dobrze, że życie gospodarcze Wielkopolski jest z rolnictwem ściśle związane, że niewypłacalność rolnika pociąga trudności dla szeregu wierzycieli. Należy więc dążyć do polubownego załatwienia tak co do terminów spłaty długu, jak i jego

oprocentowania, a jeżeli potrzebny jest odpowiednio ważny dokument zawartej ugody, należy ją zawrzeć przed urzędem rozjemczym, znacząc zamiar ten we wniosku, co pociąga za sobą obniżenie opłat do połowy, t. j. $\frac{3}{4}\%$ od sumy długu.

Zjazd działaczy gospodarczych zwraca się z apelem do Panów o uświadomienie wszystkich rolników o konieczności uregulowania swych spraw przed urzędami rozjemczymi.

Druga ustawa o wielkiej doniosłości dla tutejszego województwa jest ustawa o odroczeniu wypłat.

Do dnia 30 września br. wpłynęło z tutejszego terenu wniosków o odroczenie wypłat 182. Z tego zaopiniowała Komisja Wykonawcza Komitetu 87, wydając opinię przychylną w 76 wypadkach w ilości równej dla rolników poniżej 100 ha jak powyżej tej normy.

Powyższe liczby oświetlają dostatecznie ważność tej ustawy dla tutejszego rolnictwa, tem więcej, jeżeli dodam, że liczba ta jest większą od liczby wniosków, złożonych we wszystkich innych województwach Polski. Opiniowanie złożonych wniosków o odroczenie wypłat przed oddzielną Komisją Komitetu okazuje się bardzo potrzebne, ma za zadanie ułatwienie sądom, rozpatrującym poszczególny wniosek oraz zorientowanie się, czy przez odroczenie wypłat wierzyciele nie poniosą niewspółmiernej szkody i czy są widoki uzdrowienia danego warsztatu rolnego. Jak wiadomo wnioski o odroczenie wypłat opiniuje ustawą przewidziany Delegat Ministra Skarbu, którego zadaniem jest obrona kredytu zorganizowanego przez niedopuszczenie do masowego udzielania odroczenia wypłat.

Jak wiadomo odroczenie wypłat pociąga za sobą wprowadzenie zarządu przymusowego, przyczem dłużnik sam może zostać zarządcą, a nadzór powierzony ma być organizacjom rolniczym. Obecnie wyznaczono jako organizację nadzorczą Wojewódzki Komitet do Spraw Finansowo-Rolnych, który zorganizował prowadzenie nadzorów, dobierając sobie do pomocy grono obywateli, którzy dają rękojmię odpowiedniego nadzoru. Komitet, podejmując się nadzoru nad poszczególnym majątkiem, ustala plan gospodarczy, według którego zarządca, t. zn. dłużnik stosować się winien. Pozatem p. Wojewoda, jako przewodniczący Komitetu zamierza powołać grono obywateli, którzyby służyli radą sąsiedzką i uzupełnili pracę Komitetu.

Powyższa organizacja nadzorów dać może najwyższe rezultaty. jakie w danych warunkach dadzą się osiągnąć.

Ponieważ zarządy przymusowe są wprowadzane również przy sekwestrze, chciałbym Panom podać, że w województwie poznańskim jest ogółem około 200 zarządów przymusowych w rolnictwie o ogólnej powierzchni ca 80.000 ha. W powyższej liczbie jest ponad 100 zarządów przymusowych własności o obszarze do 100 ha. Wojewódzkiemu Komitetowi powierzono dotychczas nadzór nad 11 gospodarstwami wiejskimi o ogólnej powierzchni około 9.000 ha. Wobec powyższego i wypadków, że dobór osób, którym sądy powierzają zarządy przymusowe dość często nie jest szczęśliwy, należałoby prosić nasze władze sądowe o poruczanie zarządów przymusowych przede wszystkim organom, wyznaczonym przez Wojewódzki Komitet do Spraw Finansowo-Rolnych.

Choć ustawa o odroczeniu wypłat jest ustawą bardzo korzystną dla rolnika, to jednak daje się zauważyć fakt, że rolnicy nie spieszą się z podaniem wniosku, a dopiero uskuteczniają go wówczas, jak już zmuszeni byli wyzbyć się wszelkich środków do prowadzenia swego warsztatu. Dlatego Zjazd zwraca się do Panów o zwrócenie uwagi wszystkim interesowanym na ten szczegół.

Zadłużenie w instytucjach kredytowych, w dużej mierze krótkoterminowych, stało się bardzo uciążliwym. Rolnik nie jest w stanie na jaknajlepiej prowadzonym warsztacie rolnym opłacić koszty swego zadłużenia na podstawie 12% rocznie. Zadłużenie to obliczono zeszłego roku na jakie 200 milionów złotych, w samych instytucjach kredytowych. Wobec tego doniosłe znaczenie może mieć dla życia gospodarczego tutejszego województwa działalność Banku Akceptacyjnego. Przeprowadzenie konwersji krótkoterminowych długów na długi spłacane w ratach do 7 lat napotyka w wojew. poznańskim jednak na bardzo poważne trudności, z powodu znacznie więcej skomplikowanego życia gospodarczego tej dzielnicy i różnorodności instytucyj, które udzielały rolnikom kredytów.

Tak np. spółdzielnie rolniczo-handlowe i cukrownie udzielały rolnikom poważnych kredytów. Rolnicy na swe zadłużenie w Spółdzielniach rolniczo-handlowych jak również w cukrowniach wydali weksle, które przez ich wierzycieli zostały w różnych instytucjach kredytowych zdyskontowane przed 1 lipca 1932 r., a zatem nie podlegają konwersji przez urzędy rozjemcze i winny być pomieszczone w ustawie o Banku Akceptacyjnym. Leży to w interesie w pierwszej linii rolnictwa, ponieważ udziałowcami spółdzielni są rolnicy, a w cukrowniach wszelkie niedomaganie odbija się na cenie buraków. Uważamy,

że przeprowadzenie konwersji przez Bank Akceptacyjny jest tem więcej wskazane, że zabezpieczenie tych wierzytelności jest hipoteczne, mieszczące się w przepisanej granicy.

Z drugiej strony daje się zauważyć pewna niechęć instytucyj kredytowych do zawierania układów z rolnikami, celem umożliwienia im przeprowadzenia konwersji zadłużenia. Instytucje takie, posiadając jaknajlepsze zabezpieczenie hipoteczne lub żyro ludzi finansowo dobrze stojących, z punktu widzenia ich interesów oczywiście nie mają wielkiego zainteresowania przeprowadzenia tej konwersji, lecz rolnicy powinni się domagać tej konwersji, do czego mają prawo — a instytucjom kredytowym niechaj posłuży uwaga, że uzdrowienie rolnictwa leży w niemniejszym interesie samych instytucyj kredytowych. W kularach gmachu Wyższej Szkoły Handlowej znajdują Panowie broszurkę, która wyjaśnia wszelkie szczegóły i warunki konwersji przez Bank Akceptacyjny. Ze swej strony Zjazd zwróci się do władz Banku Akceptacyjnego o otoczenie szczególną opieką wniosków, wpływających z tutejszego województwa i umożliwienia jaknajszybszej konwersji przez zawieranie układów.

Zdaje się, że nie ulega żadnej wątpliwości, że im prędzej i szybciej konwersja przez Bank Akceptacyjny zadłużenia rolniczego będzie przeprowadzona, tem szybciej może nastąpić pewne ożywienie życia gospodarczego naszej dzielnicy.

Ustawa, zdążająca do obniżenia kosztów obsługi zadłużenia rolniczego nie osiągnęła jednak kilka instytucyj, których wierzytelności i wysoka ich opłata roczna stanowi bardzo poważny ciężar dla tutejszego rolnictwa, tak np. ustawa o obniżeniu oprocentowania hipotek prywatnych wyłącza wierzytelności instytucyj ubezpieczeniowych, mających siedzibę w kraju. Wiadomem jest, że przy wstawieniu tego wyłączenia do projektu ustawy, otrzymaliśmy z miarodajnego źródła przyrzeczenie, że instytucje ubezpieczeniowe dobrowolnie obniżą dotychczas pobierane oprocentowanie hipotek do poziomu 6%, przewidzianego ustawą. Niestety, instytucje te nie spełniły tej nadziei, wyłączone są z ustawodawstwa finansowo-rolnego, stanowiąc pewną lukę, nie obejmując tej kategorii zadłużenia rolniczego. Musimy się więc zwrócić do Panów Posłów Bezpartyjnego Bloku o wywarcie w miarodajnem miejscu odpowiedniego nacisku, zdążającego do zrealizowania przyrzeczenia, w przeciwnym razie winno ulec skreśleniu wyłączenie dla tych instytucyj, które nie zastosują się do powyższej normy.

Wśród ustawodawstwa finansowo-rolnego wspomniałem również o ustawach, ułatwiających parcelację oddłużeniową, ażeby rolnikom przez odsprzedaż części swych obszarów ułatwić uzdrowienie jego warsztatu produkcyjnego. Wspomniałem również, że opinię co do celowości parcelacji oddłużeniowej wydaje p. Wojewoda, po wysłuchaniu opinii Wojewódzkiego Komitetu do Spraw Finansowo-Rolnych. Lecz pomimo bardzo znacznych ułatwień, jakie ustawodawstwo wprowadziło musimy stwierdzić, że parcelacja oddłużeniowa w wojew. poznańskim nie wykazuje zbyt poważnych rezultatów. Wojew. Komitet do 1 października br. otrzymał zaledwie 15 wniosków na odparcelowanie, obszaru przeszło 3,5 tysiąca ha i zatwierdził celowość parcelacji oddłużeniowej w 8 wypadkach, na obszar niecałych 3.000 ha. Reszta wniosków znajduje się w rozpatrzeniu względnie została częściowo wycofana.

W powiatach daje się zauważyć pewna powściągliwość w sferach ewtl. nabywców, tłumaczyć to można pewnem wyczekiwaniem. Gdzie leżą właściwe powody, nie zdołaliśmy stwierdzić.

Do zadania Wojew. Komitetu należy współpraca przy koordynowaniu akcji egzekucyjnej w stosunku do poszczególnych warsztatów rolnych. Komitet tutejszy — zdając sobie sprawę z doniosłości tego zadania, rozpoczął latem interwencje w Urzędach Skarbowych, zakładach ubezpieczeń społecznych, zdążając do ułatwienia rolnikom jako dłużnikom spłat zaległych podatków względnie opłat socjalnych. Muszę zaznaczyć, że większość Urzędów Skarbowych i zakładów ubezpieczeń społecznych w zupełnem zrozumieniu doniosłości takiej interwencji, ułatwiają pracę Komitetowi. Możemy zarejestrować, że w przeciągu 3-ch miesięcy Komitet interwenjował w 25 wypadkach, dotyczących właścicieli względnie użytkowników gospodarstw rolnych ponad 100 ha w zakładach społecznych, które przystąpiły do licytacji zajętych ziemiopłodów. Suma, będąca przedmiotem interwencji, dosięga około pół miliona złotych. Na skutek interwencji Wojewódzkiego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych, urzędy skarbowe odroczyły terminy licytacji do chwili zawarcia układów polubownych co do spłaty ratalnej zaległości. Po dzień 1 października br. zawarto 12 układów polubownych na sumę blisko 100.000 złotych, uzyskując rozterminowanie spłaty zaległości od 2—5 lat.

Wojewódzki Komitet, ułatwiając dłużnikom spłatę ich zaległości publicznych, żąda jednakże kategorycznego spełnienia przyjętych zobowiązań i będzie zmuszony wyciągnąć wobec dłużników, nie wypeł-

niających bez ważkich przyczyn swoich zobowiązań — odpowiednie konsekwencje, polegające na odmówieniu im w przyszłości jakiegokolwiek bądź pomocy.

Jak w referacie moim zaznaczyłem, zadania Wojewódzkiego Komitetu są bardzo rozległe. Ma on służyć w pierwszej linii wszelką pomocą ustawami przewidzianą, dla rolników, w celu uporządkowania ich spraw finansowych. Dlatego też należy wszystkich zainteresowanych zwrócić do Biur Powiatowych Delegatur do Spraw Finansowo-Rolnych, a dla wielkiej własności do Biura Wojewódzkiego Komitetu do Spraw Finansowo-Rolnych — należy z organizacji Komitetu jaknajszerzej korzystać, przedkładając swe sprawy, jednakże zawczasu a nie w ostatniej chwili.

Starałem się Panom choć pewnemi cyframi oświecić wpływ ustawodawstwa finansowo-rolnego na uzdrowienie rolnictwa Wielkopolski, oczywiście wpływ tego ustawodawstwa jest dalej sięgający jak cyfry oświecić to mogą, ponieważ cały szereg znaczny ilościowo uchyla się od ujęcia cyfrowego. W każdym razie ustawodawstwo finansowo-rolne, w charakterze swoim bardzo swoiste — wykazuje jaknajlepsze rezultaty.

Kończąc mój referat, chciałbym podkreślić, że rolnictwo Wielkopolski jest czynnikiem w życiu gospodarczem Polski dominującym. Przetrwanie kryzysu gospodarczego, dostosowanie się do dzisiejszych warunków gospodarczych jest zadaniem całego społeczeństwa. Gdy rolnik zdoła uporządkować swoje sprawy, natenczas inne gałęzie życia gospodarczego będą mogły pracować na pewniejszych podstawach. Tworzymy, rolnicy i wierzyciele, jedną rodzinę, której interes jest: *uporządkowane życie gospodarcze, a więc tem samem stworzenie trwałej podstawy państwowości polskiej.*

D y s k u s j a.

P. Niezgoda: wyraża zdanie, że warsztaty pracy są za mało chronione w stosunku do zabezpieczenia kapitału. Rozłożenie długu na szereg lat bez dostosowania go do wartości warsztatu nie rozwiązuje kwestji.

P. Wolski: zarzuca zbyt wielką ilość formalności, które załatwić musi rolnik, chcąc przyjść do Banku Akceptacyjnego. Szacunki warsztatów rolnych poniżej 400 ha powinny wykonywać starostwa. Należy wreszcie obniżyć stopę procentową.

P. Wilkoszewski: przemawia za zaprzestaniem parcelacji, gdyż dla niskiej renty gruntowej parcelacji nie są obecnie w stanie spłacić

należności za nabyty grunt. Co do kredytu to winien zdaniem p. Wilkoszewskiego być tani indywidualny i długoterminowy.

P. Gomółka: przemawia również w sprawie parcelacji.

P. Kotużyński: uważa, że Urzędy Rozjemcze są na innych terenach bardziej dostosowane do warunków niż w tut. województwie. Formalności związane z funkcjonowaniem Banku Akceptacyjnego mają być wkrótce uproszczone. Należy się domagać utworzenia ekspozytury tegoż banku w Poznaniu, co również wiele spraw uprości.

P. Jerzynek: uważa okres rozłożenia długów na lat 7 za zbyt krótki.

P. Gryniszewski: jest zdania, że średnia własność odnosi się do urzędów wojewódzkich z nieufnością, dlatego należałoby stworzyć jeszcze dwa zespoły: I) dla średniej, II) dla wielkiej własności. Następnie należałoby uregulować sprawę sekwestru i nadzorów przymusowych, ponieważ sądy idą często, wbrew ustawom ochronnym, dłużnikowi nie na rękę.

P. Leszczyński: uważa, że zbyt duża propaganda ustaw ochronnych przynosi szkodę rolnikom zaciągającym długi w celu rozbudowy warsztatów, ponieważ hamuje ona kredyt prywatny.

P. Kośnicki: proponuje powierzenie Urzędowi Rozjemczym kompetencji na szacunek indywidualny.

J. Jaruzelski: jest zdania, że należy Urzędowi Rozjemczym nadać charakter powszechny, co może mieć duży wpływ na rozpiętość cen przed i po żniwach.

P. Inż. Okoniewski: wyjaśnia, że istnieją zespoły urzędów dla wielkiej, średniej i małej własności. Ustawa o odroczeniu spłat, która uzupełnia działalność Urzędów Rozjemczych, jest wykorzystana również i przez małą własność.

Istnieje nowa ustawa o przeprowadzaniu sekwestru, która wpłynie na zmianę postępowania sądów w stosunku do dłużnika.

Sprawą szacowania warsztatów załatwia delegatura. Nadzór dla gospodarstw na 1000 ha wynosi 250 zł miesięcznie, więc cena nie jest zbyt wygórowana. Otoczenie małych własności nadzorem napotyka na trudności. W pow. Mogilno i Kościan sprawa ta uregulowana jest w ten sposób, że wspólny nadzór jest pełniony przez delegaturę przy boku p. Starosty.

Obniżenie stopy procentowej jest ściśle zależne od obniżenia stopy procentowej przez Bank Polski.